

ROLAND TOPOR

—

Tlapnje jednoga stanara

Roman

S francuskoga prevela
Maja Peterlić

disput

Hrvatsko filološko društvo
biblioteka *književna* smotra

Zagreb, 2020.

Prvi dio
NOVI STANAR

I. STAN

Trelkovsky samo što nije bio izbačen na ulicu kada mu je prijatelj Simon rekao da postoji slobodan stan u Ulici Pyrénées. Uputio se onamo. Neljubazna podvornica odbila mu ga je pokazati, ali ju je udobrovoljila novčanica od tisuću franaka.

“Za mnom”, rekla je, i dalje mrzovoljno.

Trelkovsky je bio mladić od tridesetak godina, pošten i pristojan, koji je više od ičega mrzio komplikacije. Prihodi su mu bili skromni, pa je gubitak stana bio prava katastrofa jer si od plaće nije mogao priuštiti luksuz hotelskog smještaja. Imao je, doduše, nešto uštedevine kojom je mogao platiti naknadu za namješteni stan, ako cijena ne bude previsoka.

Stan se sastojao od dvije mračne prostorije bez kuhinje. Jedan jedini prozor u stražnjoj sobi gledao je na zid s jednokrlnim prozorom točno preko puta. Trelkovsky je shvatio da je to prozor zahoda susjedne zgrade. Zidovi su bili oblijepljeni žućkastim tapetama po kojima su mjestimice izbile mrlje od vlage. Po stropu su se od napukline po cijeloj dužini granale linije poput žila na listu. Otpali komadići žbu-

ke krckali su pod cipelama. U drugoj sobi peć od umjetnog mramora uokvirivala je plinsku grijalicu.

“Stanarka koja je ovdje živjela bacila se kroz prozor”, rekla je podvornica, iznenada postavši ljubaznijom. “Eno, vidi se mjesto gdje je pala.”

Povela je Trelkovskoga kroz labirint svakojakog namještaja do prozora i slavodobitno mu pokazala ostatke razbijene staklene nadstrešnice tri kata ispod njih.

“Nije mrtva, ali nije ni puno bolje. Leži u bolnici Saint-Antoine.”

“A ako se oporavi?”

“Nema bojazni”, nacerila se ogavna žena. “I ne pomišljajte na to!”

Namignula mu je.

“Dogovor je sklopljen.”

“Kakvi su uvjeti?”

“Razumni. Plaća se sitna naknada za korištenje vode. Instalacije su potpuno nove. Prije je po vodu trebalo ići na stubište. Pa je vlasnik dogovorio radove.”

“A zahod?”

“Nalazi se točno preko puta. Morate sići i poći stubištem B. Odande možete vidjeti stan. I obratno.”

Besramno mu je namignula.

“Krajolik je to vrijedan pogleda!”

Trelkovsky nije bio oduševljen. No kakav god da je bio, stan se ipak pojavio kao neočekivan zgoditak.

“Kolika je naknada za namještaj?”

“Petsto tisuća. Stanarina iznosi petnaest tisuća franaka mjesečno.”

“To je skupo. Mogao bih platiti samo četiristo tisuća.”

“Ja se time ne bavim. Dogovorite se s vlasnikom.”

Ponovno mu je namignula.

“Pođite do njega. Nije daleko, živi kat ispod. U redu, ja sad odlazim. I ne zaboravite da je ovo prilika koju treba iskoristiti.”

Trelkovsky ju je slijedio do vlasnikovih vrata. Pozvonio je. Otvorila mu je stara žena nepovjerljiva lica.

“Ništa ne dajemo slijepcima”, odbrusila je.

“Dolazim zbog stana...”

Oči su joj podmuklo zaiskrile.

“Kojeg stana?”

“Onoga iznad vašega. Mogu li vidjeti gospodina Zyja?”

Starica je ostavila Trelkovskog pred vratima. Čuo je šapat, a potom se vratila i rekla mu da će ga gospodin Zy primiti. Povala ga je u blagovaonicu u kojoj je gospodin Zy sjedio za stolom. Upravo je pažljivo čačkao zube. Prstom mu je dao znak da je zaposlen. Čeprkao je po kutnjaku i iz njega izvadio komadić mesa nataknut na vrh zašiljene šibice. Pomno ga je proučio, a onda ga progutao. Pa se okrenuo prema Trelkovskom.

“Jeste li vidjeli stan?”

“Jesam. Želio bih porazgovarati s vama pa da utanačimo uvjete.”

“Petsto tisuća, i petnaest tisuća mjesečno.”

“To mi je rekla i gospođa podvornica. Volio bih znati je li to vaša konačna cijena jer ne mogu dati više od četiristo tisuća.”

Vlasnik se namršti. Dvije minute rastreseno je pogledavao staricu kako odnosi ostatke sa stola. Činilo se kao da se prisjeća svega što je maločas pojeo. Povremeno je kimao glavom u znak odobravanja. Onda se vratio temi razgovora.

“Podvornica vam je rekla za vodu?”

“Da.”

“U ovim je vremenima jako teško pronaći stan. Jedan mi je student dao polovicu iznosa za sobu na šestom katu. A nema vode.”

Trelkovsky se zakašljao da pročisti glas; i sâm se ozlovoljio.

“Shvatite me. Ne pokušavam obezvrijediti vaš stan, ali, eto, nema kuhinje. I zahod je problem... Pretpostavimo da se razbolim, što mi se, da vam odmah napomenem, rijetko kad dogodi, ili pretpostavimo da moram obaviti nuždu usred noći: to je tako nepraktično. S druge strane, možda ću vam dati samo četiristo tisuća, ali ću vam ih dati u gotovini.”

Vlasnik ga prekine.

“Nije novac u pitanju. Ne bih vam to skrivao, gospodine...”

“Trelkovsky.”

“... Trelkovsky, nije mi hitno. Ne treba mi vaš novac da bih se njime prehranio. Stan iznajmljujem zato što posjedujem jedan prazan i zato što je to danas rijetkost.”

“Naravno.”

“Ali ipak, postoji princip. Ja nisam od onih što se grebu za svaki novčić, ali nisam ni filantrop. Cijena iznosi petsto tisuća. Poznajem druge vlasnike koji zahtijevaju sedamsto tisuća, na što imaju pravo. Ja tražim petsto tisuća i nema razloga da uzimam manje.”

Trelkovsky je pratio njegovo izlaganje kimajući glavom, sa širokim osmijehom na usnama.

“Naravno, gospodine Zy, sasvim mi je razumljivo vaše stajalište i smatram ga osnovanim. Ali... dopustite mi da vas ponudim cigaretom.”

Vlasnik odbije ponudu.

“... nismo divljaci. Razgovorom se uvijek može iznaći rješenje. Vi želite petsto tisuća, što je u redu. Ali ako vam netko